

YEARBOOK OF THE GEORGE BARIȚIU HISTORY INSTITUTE OF CLUJ-NAPOCA SERIES *Humanistica*

ISSN 1584-4404
humanistica.ro

Review of Alexander Baumgarten, *Restul ca problemă a filosofiei*

David Mândruț

Cite this article: MÂNDRUȚ, David (2022) *Review of Alexander Baumgarten, Restul ca problemă a filosofiei*, in: 'Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca, Series Humanistica', Vol. 20, pp. 167-168. DOI: [10.5281/zenodo.7017823](https://doi.org/10.5281/zenodo.7017823)

© 2022: The Publishing House of the Romanian Academy
Journal published online: 2003
Submit your article to *Humanistica Yearbook*

Baumgarten, Alexander (2021), *Restul ca problemă a filosofiei*, Iași, Editura Polirom, 184 p., ISBN: 9789734686919.

Autorul își începe expunerea cu un citat din nemuritorul Shakespeare, mai exact cu un citat din Hamlet, respectiv momentul în care el afirmă că „restul este tăcere”, în original „*the rest is silence*”. De aici, deja, putem deduce polisemia termenului *rest*, el referindu-se la ceea ce rămâne, subiectul cărții lui Alexander Baumgarten, dar și la rest în sensul de odihnă (de veci), fiindcă acesta va fi tocmai sensul ultimelor cuvinte rostite de Hamlet.

Deja din primele pagini este postulată o definiție a restului, într-unul dintre sensurile în care va fi abordat pe parcursul acestei cărți, anume în ipostaza sa de ceea ce rămâne în urma interacționismului, a interacțiunii, scurt spus, dintre formă și materie. Restul este legat și de gândire, așadar el poate ajunge ceea ce rămâne de negândit, aceasta în circumstanțele, desigur, în care operațiile noastre cognitive nu sunt niciodată complete, deci mereu va rămâne un rest de (ne)gândit sau de la care vom începe să gândim. Am putea sugera faptul că, deja, autorul se apropie de cercetările contemporane din fenomenologie, cea de factură transcendențială, dar și de psihanaliză, anume în punctul în care aceste două discipline complementare susțin faptul că mereu rămâne un rest în urma unui act psihic efectuat, fie că acesta este o actualizare a conștiinței transcendente, fie un rest lăsat în urma refulării sau a dorinței satisfăcute doar parțial.

Degajând o meditație care începe de la ceea ce se vede – cotidianul, am putea spune –, aflăm că o primă ipostază a restului se concretizează tocmai în forma gunoiului, anume ceea ce rămâne în urma unui act casnic, fie acesta un rest de mâncare, fie un șervețel folosit etc. Gunoiul se supune acestei categorizări, fiindcă este ceva ce rămâne în urma unui act casnic și cotidian săvârșit sau definitivat. Chiar și limbajul nostru comun are rolul de a întări această afirmație; noi vorbim inclusiv despre resturile din farfurie sau resturile unui material textil folosit.

Mai apoi, se face o diferență între restul amintire, iar aici putem sugera că vedeta acestei categorii este tocmai madlena proustiană, anume acel rest inconștient care are nevoie de un impuls pentru a fi readus la suprafața conștiinței. Puțin mai departe este pomenit și restul indiciu, care poate fi reprezentat, de exemplu, de urma lăsată de un animal pe pământ, urmă care să ne indice direcția în carea acesta a luat-o, iar această ultimă categorie ni se pare că poate avea implicații semnificative chiar și pentru semiotică, respectiv bio-semiotică. Restul mai poate însemna și posibilitățile încă nerealizate ale individului care, sugerăm noi, se pot desfășura prin ceea ce Martin Buber numește confirmare dinamică, acea confirmare a posibilităților proprii care are rolul de a actualiza putințele de a fi ale persoanei.

Preluând o expresie celebră de la Sigmund Freud, conform căreia visul este calea regală spre inconștient, autorul consideră că gunoiul ar fi specia regală a restului. Natura, așadar, devine un mecanism de producere a resturilor. Aflăm de asemenea că restul este ceea ce rămâne din asocierea unei funcții cu obiectul ei, respectiv a unui subiect cu un predicat. Inteligența folosește natura și lasă mereu în urmă un rest. Viul produce rest, pe scurt.

Preluând conceptul de receptivitate de la Aristotel, autorul constată că diverselor forme de cunoaștere le sunt asociate diferite forme de rest. Imaginația creatoare ar fi, așadar, facultatea care nu produce rest, tocmai fiindcă ea construiește pe baza resturilor psihice, a reminiscențelor, a reprezentărilor etc. Chiar și gândirea speculativă și cea hermeneutică produc restul lor aferent.

Judecata estetică, anume cea clasică, poate fi legată și ea de problema restului, iar aici autorul se referă la categoria frumosului, care exclude categoria restului. Satisfacția produsă de frumos ar trebuie astfel să fie fără de rest. Însă există și o alternativă la această ecuație, anume tocmai păstrarea restului în urma întâlnirii cu opera de artă, deci a contemplării ei; restul astfel rămas ne va face să ne întoarcem mereu înapoi la opera de artă. La fel se întâmplă în psihanaliză și cu dorința: dacă dorința nu ar lăsa mereu un rest, atunci ea ar fi consumată pe deplin și, deci, ar dispărea. Or, noi știm de la Spinoza și Hegel că dorința este tocmai motorul în viața omului. În acest sens, ne putem gândi și la analiza kierkegaardiană a operei lui Mozart, *Don Giovanni*. Don Giovanni, Don Juan, este exemplul perfect de dorință care lasă mereu un rest, fiindcă, dacă dorința lui ar fi epuizată de cuceririle sale, aceasta ar dispărea cu totul, iar personajul s-ar resemna, probabil definitiv, însă, dat fiind faptul că dorința lasă mereu un rest, el se află mereu în situația de a trece de la o cucerire la alta, *ad infinitum*.

În final, ni se vorbește despre restul matematic pe care ni-l amintim cu toții din operațiile simple, cum ar fi 5 împărțit la 2, dar și despre restul rămas în urma unei dorințe, rest care poate să mocnească și să reaprindă dorința, după cum am încercat să arătăm mai sus. Mai apoi, problema restului este legată de cea a confesiunii; or, se consideră, de regulă, că în urma unei confesiuni autentice nu trebuie să rămână niciun rest nerostit.

Restul nu este un obiect propriu zis de gândire, fiindcă ar fi absurd ca el să aibă o esență a sa de sine stătătoare, afirmație pe care o găsim în capitolul circumscris universalității problemei restului. O afirmație perfect susceptibilă de a fi psihanalizată survine în momentul în care autorul afirmă că restul poate desemna inclusiv eul nostru inconștient care ne însoțește toate gesturile. Foarte adesea ne găsim în situații interpersonale, intersubiective, în care restul iese la iveală, fie prin gesticulația inconștientă a mâinilor, fie prin simplul fapt de a roși, care indică mereu o dispoziție afectivă specifică; or, aceste exemple au rolul de a susține încă o dată afirmația psihanalitică conform căreia limbajul leagă inconștientul de corp.

În capitolul despre autoritățile restului sunt citați mai ales gânditorii și filosofi greci, anume Homer, Heraclit, Platon, Aristotel, dar și scolastici, analiza culminând cu afirmarea faptului că restul își găsește sălașul în gândirea contemporană prin filosofia lui Giorgio Agamben, respectiv prin teologia sa politică, dar și în analiza existențială heideggeriană, analiză în cadrul căreia restul este circumscris problemei morții, fiind legat și de integralitatea *Dasein*-ului. Așadar, restul înseamnă tocmai faptul că, atâta vreme cât este, *Dasein*-ul este un „încă-nu”, iar odată atinsă această integralitate, *Dasein*-ul își pierde deschiderea luminatoare, faptul-de-a-fi-în-lume, dar și posibilitatea oricărei relații în genere, devenind o simplă-prezență.

Summa summarum, profesorul Alexander Baumgarten dă dovadă de originalitate în cartea sa, reușind printr-o privire aruncată asupra istoriei filosofiei să cuprindă în mâinile sale ceea ce altor gânditori le-a scăpat printre degete, anume tocmai problema restului, care, până la el, nu a fost sistematizată într-o lucrare de sine stătătoare.